

tu suchých rokov (nenechajme sa pomýliť tohoročnými povodňami), nastáva aj u nás, najmä v južných, poľnohospodársky najproduktívnejších oblastiach, progresívna aridizácia územia. Myslíme na také zmeny hydrologických vlastností pôdy, čo znižujú jej schopnosť zásobovať vegetáciu vodou. Rovnako je signalizovaná aj aridizácia rastlinstva, čo znamená zvyšujúci sa výskyt xerofilných druhov a zároveň zníženú pokrývnosť pôdy vegetáciou. Desertifikáciu, rovnako ako aj aridizáciu, vždy sprevádzajú ďalšie procesy, ako je vodná i veterná erózia, zasolenie a zhutňovanie pôd a pod. Preto aj pre kvantitatívne stanovenie prejavov aridizácie treba sledovať stupeň procesu aridizácie rastlinstva, ako aj stupeň aridizácie pôdy.

Aj keď priama hrozba tvorby púští na území našej krajiny nepripadá do úvahy, nazdávame sa, že Slovenská republika, ako aj všetky štáty strednej i severnej Európy, sú na tomto procese zainteresované. Táto zainteresovanosť súvisí so spotrebou produktov z oblastí, ktorým hrozí desertifikácia. Na rozdiel od chudobných krajín dotknutých tvorbou púští môžu Európania pomôcť týmto krajinám finančnými prostriedkami, vedeckými poznatkami i technickým vybavením, a tak ich podporiť pri ich boji s desertifikáciou. Preto by si aj predstavitelia našej republiky mali uvedomiť, že máme svoj diel zodpovednosti na plnení ustanovení tohto dohovoru.

Juraj Hraško

Podporíme pokles biodiverzity Devínskej Kobyly?

(K článku I. Pekárovej, Z. Bedrnu a J. Račka: Sprísniť ochranu prírody v NPR Devínska Kobyla, Životné prostredie 31, 1997, 2, 98–99.)

Na základe svojich výskumov v r. 1995 a 1996 navrhli uvedení autori opatrenia na *sprísnenie ochrany prírody v NPR Devínska Kobyla*. Konštatujú, že z environmentálnych vlastností pôd, ktorým venujú dominantnú ochrannársku pozornosť, je najvýznamnejšia vysoká náchylnosť na vodnú eróziu. Odporúčajú presadiť kríky a stromčeky v oblasti xerotermy svahov Devínskej Kobyly na všetky chodníky (okrem náučného), aby sa nezvyšovala erózia. Z toho istého dôvodu odporúčajú zalesniť celú plochu nad centrálnou časťou Sandbergu atď.

Z článku vyplýva, že v súčasnosti najpálčivejším environmentálnym problémom v NPR Devínska Kobyla je pôda. Isteže, je to závažný ekologický faktor, podobne, ako sú dôležité aj ďalšie nadhodnené problémy. V práci však autori nespomínajú ďalšie závažné aspekty, ktorých zanedbaním by ešte stále vysoká biodiverzita Devínskej Kobyly povážlivo poklesla. K erózii: zalesňovať v súčasnosti Sandberg je z ekologického hľadiska nesprávne. V posledných rokoch sa prejavuje práve opačný extrém. Autori článku nezaregistrovali, že najexponovanejšiu časť Sandbergu v súčasnosti doslova pohlcujú a degradujú husté nálety nežiaducich topolov. Sandberg nie je len unikátnym paleontologickým náleziskom. Je aj domovom raritnej psamofytnej (pieskomilnej) flóry a fauny. Viaceré citlivé, a často práve najcenejšie arenicolné druhy, dokážu existovať len

v iníciaľných vývojových štádiách daného biotopu a jeho zalesnením by, pochopiteľne, zanikli. Vytypovaná plocha pre umelé zalesnenie hostí napríklad také význačné floristické elementy, ako napr. kuričku sivasťú (*Minuartia glaucina*), zaujímavú a zriedkavú zárazu väčšiu (*Orobancha elatior*), viaceré druhy ohrozenej čelade vstavačovitých atď. Sandberg v súčasnosti trpí nepriaznivými sukcesnými vplyvmi, prejavujúcimi sa postupnou prevahou konkurenčne schopnejších, no z vedeckého i ochrannárskeho hľadiska často menej významných druhov, ktoré potláčajú tie prvoradé. V minulosti tu bývala napríklad hojná pieskomilná rarita kochia vlnokvetá (*Kochia laniflora*), ktorá na južnej Morave a v susednom Rakúsku pravdepodobne už vyhynula. V posledných rokoch aj na Sandbergu natoľko ustúpila, že sa ju doteraz nepodarilo opätovne potvrdiť. Navrhované umelé zalesnenie by ohrozilo vzácnu chránenú ságu stepnú (*Saga pedo*), ktorá sa u nás vyskytuje len na niekoľkých lokalitách, nehovoriac o entomologických raritách, ktorými je Devínska Kobyla priam povestná.

V r. 1990 z podnetu štátnej ochrany prírody vybudovali na Kobyly prekážky a zatarasy v miestach, kde by sa návštevníci prírodnej rezervácie nemali pohybovať. Dobrý úmysel však mal nežiaduci dôsledok. Návštevníci si popri týchto prekážkach vytvorili nové chodníčky a negatívne vplyvy ešte vzrástli.

Prírodovedne bohaté kvetnaté lúky Devínskej Kobyly udrží pravidelné kosenie v správnom vegetačnom období

Vzácná a veľmi ohrozená sága stepná (*Saga pedo*)

Zalesňovanie Devínskej Kobyly v 50., 60. a ešte aj v prvej polovici 70. rokov malo pre jej xerothermnú flóru a faunu negatívny dôsledok. Okrem zániku množstva zákonom chránených a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov upozornil Futák (1964) na skutočnosť, že "pri kopaní jamiek pre sadeničky uvoľnenú pôdu dažď zbytočne splavuje zo strmých svahov..."

Autori článku v ŽP asi podcenili súčasnú dynamiku sukcesných procesov na antropicky ovplyvnených stepných biotopoch. Step v našich podmienkach nie je pôvodná. Wendelberger (1955) hovorí o teórii dvoj-fázového vývoja stepnej kveteny územia panónskej nížiny. Prvú fázu zaraďuje do obdobia poľadového otepľovania podnebia Európy a druhú fázu do doby historickej. Rozlišuje primárnu prasteť v dobe predhistorickej, ktorú človek nemohol ovplyvniť a sekundárnu step, ako výtvar človeka v dobe historickej. Práve sekundárnu step treba chrániť aj v tomto prípade, lebo na nej je sústredená najvyššia biodiverzita Devínskej Kobyly. Primárnu prasteť v NPR Devínska Kobyla tvorí len niekoľko najsuchších skalných rebier s plytkou vrstvou pôdy a výrazným prírodným bohatstvom, kde sa súvislý les nemohol udržať. Sukcesný vývoj tu prebieha pomalšie než na sekundárnych stepných biocenózach.

Po ekologicky zúženom, jednostrannom prístupe, spojenom so zákazom pastvy a kosenia, teda tých činiteľov, ktoré stáročia formovali pestrý xerothermný biotop sekundárnej stepi na tomto území, je jeho stav v dôsledku vyše 30-ročného živelného vývoja maximálne nežiaduci. Najcennejšie plochy rezervácie pokrýva hustá nerozložená vrstva biomasy, brániaca rozvoju náročných xerothermných druhov, ktoré súčasne vytláča aj hustý nálet krovín a drevín.

Autori článku zakazujú akékoľvek rúbanie, klčovanie a zásahy zvyšujúce nebezpečie erózie. Zabúdajú, že len aktívnemu, odborne fundovanému manažmentu, zameranému na likvidáciu nevhodných náletových krovín a drevín a revitalizáciu posledných zvyškov pestrých kvetnatých lúk, vďaka ich pravidelnému koseniu môžeme vďačiť za to, že ešte aj dnes je na Devínskej Kobyle zachovaný genofond prvoradáho vedeckého významu.

Ivan Ondrášek

Literatúra

- Futák, J., 1964: Botanické zaujímavosti Devínskej Kobyly. Svet vedy.
Wendelberger, G., 1955: Štruktúra a dejiny panónskej flóry.

◀ Hmyzovník pavúkovitý (*Ophrys sphegodes*) patrí k najohrozenejším orchideám tejto lokality